

його відображають у Звіті про фінансові результати. Що стосується методу відображення в обліку інвестора збитку або зменшення власного капіталу емітента за рахунок інших статей, то це відповідає принципу обачності. При відображенні відповідної частки прибутку емітента на рахунок прибутку інвестора порушується принцип обачності, тому, на наш погляд, доцільно таку частку прибутку відображати у нього на рахунок „Нереалізований прибуток (дохід)". І лише після рішення загальних зборів акціонерів (учасників) емітента про виплату грошових дивідендів суму, що належить інвестору, потрібно відображати на рахунок 44 списуючи з рахунку „Нереалізований прибуток (дохід)".

Аналогічна ситуація виникає при відображенні на дату балансу довгострокової дебіторської і кредиторської заборгованостей, за якими нараховують відсотки, за теперішньою вартістю, про що йшлося на попередній конференції [1].

Отже, вся сума нерозподіленого прибутку може бути розподілена між власниками незалежно від використання прибутку, але виплата дивідендів грошима обмежується рядом обставин: наявністю власних обігових коштів, інвестиційними планами компанії тощо.

Література:

1. Оцінка довгострокових дебіторської і кредиторської заборгованостей на дату балансу. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин», 20-21 травня 2010 р. – Умань: Видавець «Сочінський», 2010. ч. 2. – 220с.

*Людмила Осмятченко, к.е.н., доцент
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»
м.Кривий Ріг, Україна*

МІСЦЕ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В СКЛАДІ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Важливою умовою успішного функціонування діяльності підприємства є ефективне використання його власних ресурсів. Поняття «власні ресурси» поєднує такі економічні категорії як оборотні, необоротні активи та персонал господарюючого суб'єкта. Високий рівень управління власними ресурсами створює відповідні умови для успішного розвитку бізнесу, що є основою розвитку нової економіки, як інформаційної, інтелектуальної, постіндустріальної та економіки знань.

Економіка характеризується зниженням питомої ваги індустріального виробництва, глобалізацією, дуже високою мобільністю товарів, капіталів і робочої сили, зростанням питомої ваги інтелектуальної праці, розповсюдженням прогресивних новітніх технологій та товарів [1]. Основним критерієм успішної роботи підприємства стала його капіталізація, потіснивши такі традиційні показники, як прибуток та рентабельність [2].

Тому практика господарювання підприємств з високим виробничим потенціалом все більше потребує врахування вартості інтелектуального продукту. Конкурентні переваги підприємств усе частіше стають наслідком ефективного використання унікальних за своєю природою факторів нематеріального характеру, які за сьогоденних умов є головним чинником у визначенні їх ринкової вартості. В економіці, що ґрунтується на знаннях, інтелектуальні активи є основною валютою. Специфічними характеристиками нематеріальних активів є:

- відсутність матеріальної основи для отримання вигод;
- умовна невіддільність від суб'єкта господарювання;
- тривалий термін використання;
- відсутність корисних відходів;
- невизначеність усього спектра можливих ефектів від використання;
- підвищений рівень ризику на стадіях створення та використання.

На думку окремих авторів, нематеріальними активами є об'єкти права власності, що забезпечують їх власникам дохід чи іншу користь [1]. Як зазначають Г.О.Швиданенко та Н.В.Шевчук під нематеріальними активами заведено розуміти будь-які довгострокові активи, не пов'язані безпосередньо з яким-небудь відчутним об'єктом [3]. Більш поширене визначення нематеріальних активів надає Л.І. Федулова: це довгострокові активи, які не відіграють помітної ролі; вони поділяються на нематеріальні активи, які різняться за бухгалтерським змістом – обліковуються на балансі; і нематеріальні активи в широкому розумінні, враховуючи ті, що на балансі не числяться, але дають компанії дохід, підвищують її ринкову вартість [4].

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» (далі П(С)БО 8), нематеріальний актив це – немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам. П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» для здійснення обліку щодо кожного об'єкта передбачає наступне групування [5]:

- права користування природними ресурсами;
- права користування майном;

- права на комерційні позначення;
- права на об'єкти промислової власності;
- авторське право та суміжні з ним права;
- незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи;
- інші нематеріальні активи.

Даний нормативний документ регламентує визнання і оцінку нематеріальних активів, їх переоцінку, методику нарахування амортизації, зменшення корисності, вибуття та розкриття інформації у Примітках до фінансових звітів.

Дослідження показали, що нематеріальні активи є економічною категорією, яка має свої особливості, є об'єктом обліку, що достатньо обґрунтовано в економічній літературі та регламентовано нормативно – правовою базою. Варто зазначити, що в структурі нематеріальних активів у більшості випадків найбільшу питому вагу займають права інтелектуальної власності. Практика показує, що в обліку не завжди враховуються авторські права, тому, що вони виникають як авторський продукт (твір), хоча витрати на винахід можуть бути визнані.

У процесі еволюції теорії інтелектуального капіталу, як зазначає В.Д. Базилевич, сформувались різні підходи до його структурування. Наприкінці 80-х років відомий західний дослідник К.-Е. Свейбі, який ототожнював інтелектуальний капітал із нематеріальними активами фірми, виокремив у їх структурі такі складові: індивідуальну компетентність, внутрішню структуру організації, зовнішню структуру організації.

Новаторські підходи К.-Е. Свейбі вплинули на подальші дослідження вчених у цьому напрямку. У середині 90-х років британський дослідник А. Брукінг виокремив у структурі інтелектуального капіталу такі елементи: активи ринку, активи інтелектуальної власності, активи інфраструктури, людські активи. Інтелектуальні активи – термін, що використовується для позначення нематеріальних об'єктів, які ідентифіковані, описані та занесені до визначеного реєстру організації. Тобто це зафіксований, задокументований інтелектуальний капітал, доступний для співробітників організації. Таким чином, будучи важливою складовою інтелектуального капіталу, інтелектуальні активи не вичерпують його структуру [6].

Дослідження показали, що складовими інтелектуального капіталу є: людський капітал, структурний капітал та споживчий капітал. Кожна складова має окрему інтерпретацію, що значно впливає на методологію та організацію обліку інтелектуального капіталу.

В результаті дослідження слід зробити висновок, що до складу нематеріальних активів входять активи, що не належать до інтелектуального капіталу, а компоненти інтелектуального капіталу в більшості не можуть бути в структурі нематеріальних активів.

Тому склад і структура нематеріальних активів та інтелектуального капіталу потребує подальшого удосконалення, що значно вплине на методологію і організацію обліку, як інформаційну базу для оцінки вартості бізнесу.

Література:

1. Черевко Г.В. Інтелектуальна власність: Навч. посіб./ Черевко Г.В. – К.: Знання, 2008. – С. 247-249.
2. Уманців П. Проблеми ідентифікації, оцінки та обліку інтелектуального капіталу підприємства/ Інтелектуальна власність, 2007. – №3 – С. 30.
3. Швиданенко Г.О. Управління капіталом підприємства: Навч. посіб./ Швиданенко Г.О., Шевчук Н.В. – К.: КНЕУ, 2007. – С. 377.
4. Федулова Л.І. Інноваційна.: економіка: Підручник/ Федулова Л.І. – К Либідь, 2006 р. – С. 214.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 р. №242.
6. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку/ Базилевич В.Д., Ільїн В.В. – К.: Знання, 2008. – С. 425, 426.

*Галина Островська, к.е.н., доцент
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна*

КОНТРОЛІНГ У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ ФІНАНСОВИХ РІШЕНЬ

Однією з причин виникнення кризової ситуації на багатьох українських підприємствах є низький рівень менеджменту. Некваліфіковані та помилкові дії керівництва привели велику кількість суб'єктів господарювання на межу банкрутства. Істотним фактором, який зумовлює прийняття неправильних управлінських рішень, є відсутність на вітчизняних підприємствах ефективної системи контролінгу.

Контролінг являє собою інтегровану фінансову функцію підприємства, яка об'єднує зусилля персоналу з досягнення бажаного результату з точки зору оптимального комунікаційного та інформаційного процесу з досягнення стратегічних цілей бізнесу, таких як забезпечення прибутковості й зростання вартості підприємства.

Контролінг дає можливість оптимізувати вирішення проблеми «обмеженості ресурсів – необмеженості потреб». При цьому використовують такі інструменти: